

Muzejní čtvrtletník

Muzeum Českého ráje v Turnově

zdarma

číslo 4/2017, ročník XIV.

Položili jsme základní kamen horolezecké expozice

O zrození projektu expozice se dočtete na s. 5

Turnovské dílo

Na co navazuje městský projekt stejného názvu? Viz s. 3

Pergamen a jeho výroba

Pergamen, jako další ovčí produkt, představujeme na s. 4

Co nás čeká a co bylo?

Přehled akcí a výstav i fotozpomínky najdete na s. 8.

V KRÁLOVSTVÍ LOUTEK RODINNÁ DIVADLA ZE SBÍRKY MARIE A PAVLA JIRÁSKOVÝCH

K vánočním svátkům patřily dříve neodmyslitelně loutky a loutková divadla. Jednoduché scény doplněné postavami Kašpárka, Čerta či Princezny s Rytířem se rozehrávaly a naplňovaly sváteční podvečery vánočních dnů v mnoha rodinách. Loutkové divadlo, které děti nacházely pod stromčkem, byl živý organismus, podobně jako betlémy se v průběhu let doplňoval o další figury i scény a v rodinách se dědil z generace na generaci. Podobná kompletní divadla i jednotlivé loutky, které byly určeny pro domácí, popřípadě školní prostředí, uvidí návštěvníci, kteří zavítají v závěru roku 2017 do Kamenářského domu na výstavu *V Království loutek* ze sbírky Pavla a Marie Jiráskových, kteří se zabývají nejen sběrem a záchranou loutek, loutkových divadel a historických hraček, ale zároveň i studiem historie loutek a českého loutkářství, významného fenoménu české lidové

kultury, který byl zapsán na Reprezentativní seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva UNESCO v roce 2017. Jejich publikace *Obrazy z dějin českého loutkářství* získala zvláštní ocenění na XI. ročníku Národní soutěže muzeí *Gloria musaealis 2012* v kategorii Muzejní publikace roku.

Loutky, divadla i písemné památky ze sbírky Marie a Pavla Jiráskových byly získávány přímo od lidí, kteří je podělili po rodičích či prarodičích a často je ještě osobně zažili jako pravidelně provozované loutkové divadlo. Mnohé z loutek či divadel byly zachráněny takřka v posledním

okamžiku před zničením či prodejem do zahraničí.
Pokračování na s. 2

REGENERACE 3

ReGenerace je název v pořadí již třetí výstavy, která se snaží dokumentovat vývoj současného šperku v Turnově a okolí. Místní šperkaři všech generací se mohou vždy jednou za dva roky prezentovat novými kusy ze svých dílen či ateliérů. Výstava s názvem ReGenerace má přispět k rozšíření pohledu na šperk nejen jako na klenot z drahých materiálů, ale též na šperk s ambicemi stát se uměleckým artefaktem balancujícím na pomezí drobné plastiky, a rozšířit tím i pohled na použité materiály ve šperku. Setkáním těchto dvou poloh šperku jsou výstavy ReGenerace ojedinělé.

Turnov je odedávna místem, kde se nalézají a zpracovávají drahé kameny. Přesto bychom chtěli představit i autory, jejichž práce

není právě prodejním artiklem a kteří jsou schopni bez finančního ohodnocení tvořit úžasné věci
Pokračování na s. 2

REGENERACE 3

Dokončení ze s. 1

takzvaně „do šuplíku“. Hodnota jejich práce tkví v neotřelém inovativním přístupu ke šperku často na pomezí konceptu.

Abychom všem, jak návštěvníkům, tak samotným místním šperkařům, nabídli přínosnou konfrontaci různých pohledů na šperk, pozveme stejně jako v minulém ročníku hosty, tentokrát z blízkého Jablonecka a Liberecka, kde rovněž žije mnoho autorů, kteří ovlivňují české výtvarné dění i mimo domácí půdu.

Je škoda, že právě ve městě s hlubokou tradicí zlatníků na kolemjdoucích nevidíte originální šperky či zajímavé osobité „šmuky“. Věříme, že právě těmito výstavami inspirujeme místní veřejnost k potřebě se těmito, někdy i netradičními šperky zdobit. Prezentovat je v běžném životě, propagovat tak Turnov jako líheň talentovaných šperkařů, vždyť šperk může přece nosit každý! Proto chceme tvůrce podpořit a veřejnost seznámit s jejich krásnými a originálními pracemi. **Jana Válková Střílková**

V KRÁLOVSTVÍ LOUTEK

Dokončení ze s. 1

Po dvaceti letech jejich soustavné sběratelské činnosti je jejich sbírka ucelenou kolekcí zaměřenou především na tzv. rodinné a spolkové divadlo od konce 19. století až do roku 1950. Výstavu *V království loutek* doplní v průběhu listopadu a prosince tvůrčí dílny, na kterých budou mít návštěvníci možnost vyrobit si loutku pod vedením odborného lektora.

Vladimíra Jakouběová

JAKÉ BYLY LETOŠNÍ DNY S MINERALOGEM?

O letošních letních prázdninách proběhl druhý ročník zábavně-naučného programu nejen pro děti nazvaný *Den s mineralogem*. Minulý rok si našla akce mezi širokou veřejností velkou oblibu, ale měli jsme trochu obavy, jak bude probíhat letos, protože vstup byl komplikován probíhající stavbou horolezecké expozice. Ale obavy nebyly na místě, protože cestu si návštěvníci před Kamenářský dům našli, a že jich nebylo málo! Mladí, staří, děti, rodiče, prarodiče, bez rozdílu věku. Starší si většinou opět našli zábavu v rýžování českých granátů a olivínů, kterých se letos vyrýžovalo určitě přes půl kilogramu, mladší se většinou rozptýlili po všech atrakcích, přičemž některé od loňska ještě přibýly. Velkou oblibu si okamžitě získalo dobývání drahých kamenů pomocí kladívka a majzlíku. S kolegou jsme připravili dvě žíly ze sádry, do kterých jsme

zalili úlomky achátů a jaspisů. Děti je pak pomocí nástrojů dobývaly a mohly si tak vyzkoušet těžkou práci geologa v terénu. Atrakce si okamžitě našla u dětí své místo, protože doma v obýváku moc šancí „mlátit“ do něčeho kladívkem a majzlíkem nemají.

Dvakrát proběhlo i řezání a leštění achátů, což můžeme přirovnat k pomyslnému otevření čokoládového Kinder vajíčka s hračkou uvnitř. Nikdo neví jaká textura a barva se po rozříznutí achátu objeví, ale všichni se na to nedočkavě těší. Rozzářeně a radostné obličejem z té krásy, která se ukrývá uvnitř pomyslného „vajíčka“ jsou ale stejné, jako kdyby tam byla hračka. Jsme rádi, když všichni odchází spokojeni a děkují, že si celou akci užili. Letos bylo takových spokojených návštěvníků přes tisíc a to nám dává chuť a odvahu vymýšlet další ročníky. **Jan Bubal**

CO JSTE MOHLI ZAŽÍT...

Přežvykující děti napodobující ovci, cinkání zvončeků, tatínky střílející prakem na vlka kuličkou z vlny. To všechno, a ještě více jste mohli vidět a slyšet v létě u Kamenářského domu.

Ovcí stezka umístěná v parčíku u Kamenářského domu byla magnetem pro nic netušící kolemjdoucí, kteří se často zvědavě ptali, cože se to děje? Lektorky pak měly možnost nalákat je na program věnovaný ovčím a současně na výstavu v patře Kamenářského domu. Ti, kdo tento program absolvovali, pak nadšeně říkali, jak se jim náš program líbí, protože nic podobného jinde neviděli.

Na Ovcí stezce si všichni mohli vyzkoušet česání vlny na ruční česačce. Během této práce jsme zase byli svědkem údivu, že to trvá tak dlouho. Ano, je to tak. Ruční zpracování vlny není vůbec jednoduché, vyžaduje velkou trpělivost a mnoho času. A to si představte, že během necelých dvou měsíců jsme spolu s návštěvníky vyčesali pranou vlnu z několika ovcí! Z vyčesané vlny si pak návštěvníci upltili malý náhrdelník, který si odnesli jako památku na náš program.

No a na závěr můžeme s úsměvem říct, že „Muzejní vlk se nažral a ovcí stezka zůstala celá“!

Jana Válková Střílková

HISTORIE TURNOVSKÉHO DÍLA ZASE O NĚCO KOMPLETNĚJŠÍ

V souvislosti s nedávno odsouhlaseným městským projektem nazvaným *Turnovské dílo*, jehož cílem by měla být rekonstrukce zanedbané radniční pasáže, která by se měla stát živou prezentací města Turnova jako města drahých kamenů a šperkařů s uměleckými dílnami a prostorem pro výstavní galerii, zmíníme přírůstek našich sbírek, který se *Turnovského díla* přímo týká, resp. sám je turnovským dílem (nebo vlastně dílem Turnovského díla). Jedná se totiž o knihu zápisů ze schůzí *Volného sdružení výtvarníků z Turnovska* neboli spolku, který se nazýval *Turnovské dílo*.

Knihu nám do kanceláře historic-

jehož základě bylo ustaveno „*Volné sdružení výtvarníků – Turnovské Dílo*“, který za přípravný výbor 5. května 1927 podepsali Karel Vik a Josef Varcl (pozdější předseda a jednatel spolku). Schůze probíhaly ponejvíce v Sokolovně, ale také v hostinci U Píchů (Belgický dvůr) nebo U Bažanta (Muzeum Českého ráje). A nejen místem konání schůzí si bylo muzeum s Turnovským dílem blízké. Již v roce 1931 se „*Dílo*“ stalo členem Muzejního spolku – v úmluvě o tomto aktu bylo dokonce uvedeno, že „*kdyby T. D. zaniklo, stane se vše majetkem muzea a prezidium kuratoria turnovského muzea přejme též veškeré aktivní i*

Malíř František Kaván hovoří s básníkem J. Maškem, jeho manželkou a malířem Karlem Vikem o svých starých obrazech (reprodukcce obrazů ve vitríně), 18. červenec 1937. Výstava obrazů Františka Kavána proběhla ve výstavních sálech muzea od 1. července do 8. srpna 1937.

kého oddělení muzea přinesl 2. srpna letošního roku Prof. ing. František Rieger, DrSc. se sdělením, že se již dlouhá léta nacházela v jejich domě v Krajiřovské ulici. Přestože v našem archivu najdeme poměrně velké množství materiálů Turnovského díla, kniha zápisů se k nám v minulosti nedostala. Je krásné, že se tak mohlo stát i po 65 letech a jen to potvrzuje zkušenosti, které v muzeu máme, že se mezi lidmi stále nachází velké množství cenných památek na turnovskou historii a stále je co hledat, a především co nacházet.

Význam získané knihy je především v tom, že zachycuje období od založení spolku v roce 1927 až do roku 1952, a tak je hned v úvodu knihy vlepen průklep oběžníku, na

pasivní jmění *Turnovského díla*. V roce 1936 pak Turnovské dílo po pětiletém pořádání výstav „ve staré realce na náměstí“ našlo nové útočiště v prostorách muzea, kde mu byly dány k dispozici nově upravené výstavní sály. První výstava zde konaná se jmenovala *Bývalý Turnov*. Kniha je plná (krom zápisů ze schůzí) výstřížků z novin, pozvánek na výstavy, ale i fotografií, které dokreslují celé pětadvacetileté období existence Turnovského díla.

Tímto bychom chtěli ještě jednou poděkovat panu profesoru Riegrovi, že si na nás vzpomněl a knihu do muzea přinesl! Stala se významným obohacením našich znalostí o významném turnovském spolku.

David Marek

JILEMNIČTÍ VALDŠTEJNOVÉ A MÍSTO JEJICH POSLEDNÍHO ODPOČINKU

O unikátním objevu nejstarší zděné stavby v Jilemnicích, kostela sv. Alžběty, jsme informovali v minulém Muzejním čtvrtletníku. Pokračování archeologického výzkumu na jaře roku 2017 však přineslo další zajímavá zjištění: V interiéru presbytáře byla znovu otevřena a také rozšířena sonda pod sanktuárium. S jejím využitím se totiž počítá i v rámci prohlídkové trasy, protože návštěvníkům nabídne pohled na úroveň původní podlahy kostela i na jeho základy. Přímou pod podlahou gotického kostela byly nalezeny tři kostrové hroby, které prokazatelně pocházely ze 14. století a náležely tehdejšímu majitelům jilemnického dominia – Valdštejnům. Šlo o tři dospělé muže ve věku cca 40 a 60

„krkonošských“ Valdštejnů byl kostel Nejsvětější Trojice v Horních Štěpanicích.

Vedle těchto pohřbů se při archeologickém výzkumu v presbytáři kostela sv. Alžběty našla i prázdná hrobová jáma, kam byl v 16. století uložen některý z majitelů jilemnického panství. Bezsporně zajímavým objevem je zděná hrobka, která byla situována do středu presbytáře. Lze ji datovat do 17. století, čímž se zároveň řeší i problém, kterému z majitelů panství patřila: do této hrobky byli postupně uloženi syn a vnuk Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic – Jan Vilém a Kryštof mladší, a také manželka Jana Viléma Barbora Alžběta Křinecká z Ronova. V roce 1786 byly rakve

let. Přestože nejsme schopni určit, kteří z Valdštejnů našli v kostele sv. Alžběty své poslední spočinutí, v případě nejmladšího z mužů máme jistou indicii. Šlo o na svou dobu vzrostlého jedince, jehož výška byla při prvotním ohledání antropologem stanovena na cca 175 až 180 cm. Na základě konfrontace s písemnými prameny tak můžeme uvažovat o Zdeňkovi řečeném Dlouhý ze Štěpanic. Zdeňk se dožil maximálně 38 let a k roku 1375 je uveden jako majitel Jilemnic. Z výplní hrobů byly odebrány vzorky pro přírodovědné analýzy. Paleobotanický rozbor poskytl zajímavá zjištění ohledně materiálu použitého na rakve: byly vyrobeny z jedle a smrku.

Objev těchto pohřbů můžeme označit za skutečně nečekaný, protože se původně počítalo s tím, že jediným pohřebním místem

s ostatky Harantů z Polžic a Bezdružic spolu s dalšími rakvemi exhumovány a přeneseny do zatím neobjevené krypty v interiéru farního kostela sv. Vavřince. Veškeré kosterní pozůstatky majitelů jilemnického panství objevené při archeologickém průzkumu právě zkoumají antropologové z Národního muzea v Praze. Podle předběžných výsledků antropologického rozboru koster tří mužských jedinců ze 14. století naznačují antropologové jisté dědičné shody, čímž by byla podpořena hypotéza o jedné rodové linii, tedy Valdštejnech. Nezpochybnitelný důkaz však poskytne až porovnání s DNA potomků této rodové větve. Veškeré kosterní pozůstatky budou po antropologickém rozboru pietně uloženy zpět do kostela sv. Alžběty.

Jan Prostředník

JAK SE VYRÁBÍ PERGAMEN?

Pravidelní, ale bezpochyby i mnozí nepravidelní návštěvníci našeho muzea si jistě všimli, že letošní letní sezona se z velké části točila okolo ovcí a všeho, co s nimi souvisí. K ovčím produktům bychom mohli přiřadit i pergamen. Je to sice již poněkud archaická psací látka, jež se těšila největší oblibě ve středověku, kdy se ve středoevropském prostoru jednalo až do 14. století o zdaleka nejčastější psací látku. Pro papyrus zde bylo příliš vlhko a nejstarší v Čechách dochovaný zápis na papíru je datovaný až rokem 1310. Ale i poté se pergamen vedle papíru udržel velmi dlouho. V průběhu pozdního středověku a raného novověku byl pergamen postupně vytlačován stále levnějším a dostupnějším papírem a stával se čím dál více luxusnějším zbožím, což omezovalo jeho použití na významné a reprezentativní dokumenty, jako jsou různá privilegia a listiny. Zajímavostí je, že ještě nedávno (do

roku 2016) vycházely v Británii na pergamen i oficiální kopie zákonů.

Ačkoli nyní pergamen neužíváme ani zdaleka v takovém rozsahu, jako tomu bylo v minulých staletích, má své místo i v dnešní době, kdy i podstatně modernější papír čím dál více nahrazujeme elektronickými záznamy. V současnosti je pergamen používán např. pro výrobu faksimilií starých listin a rukopisů, nebo jako obal luxusnějších vydání knih. A právě proto, že se pergamen jak v minulosti, tak dnes vyráběl z velké části z ovčích kůží, zařadili jsme ukázkou výroby této archaické psací látky i do našeho „ovčího“ programu. 6. října v prostorách Kamenářského domu proběhla ukázkou výroby pergamen z ovčí kůže pod vedením Mgr. Kamily Vítové doplněná o přednášky zaměřené nejen na samotnou výrobu, ale i na staré rukopisy a listiny, tedy oblasti, kde se s pergamenem můžeme nejčastěji setkat.

Jiří Sajt

MISTR(YNĚ) RUKODĚLNÉ VÝROBY

Každý rok naše muzeum vyhledává v rámci Libereckého kraje řemeslníky, které by mohlo nominovat na titul Mistra rukodělné výroby. V práci řemeslníků oceňujeme, že vycházejí z původního řemesla, že zachovávají tradiční postupy práce a že předávají své znalosti a zkušenosti mladší generaci. Osobitý přístup a vlastní uchopení řemesla je samozřejmostí. Několik mistrů jsme vám už v minulosti už představili, nyní nastává čas na další dva, resp. dvě.

HANA KRISTEL

IVA VÁLKOVÁ

Iva se zpracováním vlny zabývá již od svého mládí. Přivedla ji k tomu nutnost. Potřebovala si vyrobit matraci, aby měla na čem spát, a její vlněná matrace jí pak vydržela mnoho let. Skládá se z několika druhů vln a je antialergenní. Matrace vyrábí dodnes. Iva si vlnu získanou od okolních chovatelů ovcí sama pere, češe i spřádá, s čímž jí pomáhají její tři dcery. Vlnu barví a používá k pletení (svetry si u ní objednávají opravdoví fajnšmekři), k plstění klobouků či bot, nebo vlnu připraví jako polotovary k domácímu tvoření. Své zkušenosti a um předává dětem na Waldorfské škole, ale můžete jí potkat i u nás v muzeu na různých workshopech či na Staročeských řemeslnických trzích.

Hana se se věnuje barvení přírodními barvami. Je to velmi ojedinělý způsob, a proto jsme ji vybrali k nominaci. Ke svému vyrábění nepoužívá absolutně žádných chemických prostředků.

Suroviny k barvení si často připravuje úplně sama. Z březového listí získává jasně žlutou, z cibulových slupek zlatě žlutou, z listů ořešáku hnědou a pak již musí sáhnout po cizokrajných barvivech, jakým je např. rostlinné indigo, ze kterého získá odstíny modré.

Nejčastěji Hana barví vlnu a hedvábí, ale můžou se smáčet jakékoli přírodního, jako dřevo, peří nebo i papír. Barvy jsou stálé a lze je kombinovat, čímž se dá docílit nádherné palety barevných odstínů. Výrobky a více informací o barvení Hany Kristel můžete najít na jejích stránkách.

Marie Pešková

VZKAZY Z NÁVŠTĚVNÍ KNIHY NÁS TĚŠÍ I BAVÍ

Rádi bychom se s Vámi podělili o vzkazy, které nám zanechali návštěvníci v naší návštěvní knize. Jen o letní sezoně (červen až srpen) jich zavítalo do muzea 11 200 a přes 6 500 na Dlaskův statek (letošní sezona je z hlediska návštěvnosti třetí nejlepší v posledních deseti letech)! Zde tedy citujeme některé vzkazy, které nás potěšily nebo pobavily. Chtěli bychom všem za krásné a milé vzkazy poděkovat. Lze z nich mimo jiné vyčíst, že k nám jezdí lidé nejen z celé republiky, ale také ze zahraničí. Zpětná vazba Vás, návštěvníků, je pro nás velice důležitá, a přestože některé vzkazy nešly pro nečitelnost vyluštit, věříme, že byly tak povzbuzující a pozitivní, jako ty ostatní! Těšíme se na další vzkazy do naší návštěvní knihy.

31. 5. Very interesting displays of stone working. Beautiful examples of both old and new designs. Bennetts and Carters, UK (Velmi zajímavá ukázkou kamenářské práce. Krásné příklady starých i nových uměleckých prací. Bennettovi a Carterovi z Velké Británie)

2. 6. Je to tu moc pěkné. Návštěva Jičín, 4. ZŠ, Železnická 460, 7. C

8. 6. Nádherna!!! Velmi poučné. B.

16. 6. Děkujeme za možnost návštěvy muzea v netradičním čase i za přednášku geologa Jana Bubala. Český ráj – Klenot naší vlasti. Karel H. a Petr K.

25. 6. Vaše muzeum se mi moc líbilo. Pavel H.

25. 6. Moc pěkné, jen tak dále a lépe. Z Vikýřovic zdravíme.

28. 6. Horofotografie 2 – super výběr! Majda

4. 7. Výstava se nám moc líbila, nejvíc ty granáty!!! Rodina B. a Z. z Vracova

6. 7. Moc se nám výstava i naučná stezka líbila! Karel, Jana, Klárka a Martínek z Trutnova

9. 7. Nejvíce mě zaujala geologická část. Je vidět, že byla vytvářena s láskou. Děkuji. E. V. z Liberce

11. 7. Vrátili jsme se zas a opět moc rádi © rodina P. z Kladna a Kristýnka

19. 7. Výstava horolezeckých fotografií byla krásná, zážitek. Paní R.

23. 7. Cestou do Adršpachu navštívena výstava horolezeckých fotek. Pěkné, dobrý nápad. Škoda jen, že není víc dobových fotek z Českého ráje. Pozdrav z Českosaského Švýcarska. Pavel H.

26. 7. Moc se nám to líbilo. Pozvu sem kamarády © Nela, 2. A

30. 7. Krásně udělané expozice. Hana a Dana, Jaroměř

6. 8. Navštívila jsem toto muzeum a je nejlepší na světě!

Adam Jíra

ZÁKLADNÍ KÁMEN NOVÉ EXPOZICE

V sobotu 9. září jsme pokládali základní kámen nové stálé expozice horolezectví, která je realizována v rámci projektu *Pro horolezce neexistují hranice*. Položením základního kamene se začíná naplňovat přání široké obce horolezců a jejich příznivců, ale samozřejmě také turnovských muzejníků, kteří realizací tohoto projektu splácejí dluh jednomu z největších fenoménů Českého ráje. O tom, že je tento projekt důležitý pro Liberecký kraj, svědčí skutečnost, že jako první poklepal na základní kámen hejtman Libereckého kraje Martin Půta spolu s radní pro kulturu, cestovní ruch a památkovou péči Květou Vinklátovou. Jsme rádi, že při tomto symbolickém aktu nechyběli ani zástupci města – starosta Tomáš Hocke a místostarostky Petra Houšková a Jana Svobodová. Všichni jmenovaní ve své řeči k přítomným kvitovali, že podobný projekt v turnovském muzeu vzniká.

Cesta k jeho naplnění nebyla jednoduchá. Muzeum se touto myšlenkou zabývalo již na konci 80. let, tehdy však k realizaci na zámku Hrubá Skála nedošlo. Na počátku 90. let muselo muzeum řešit řadu jiných neodkladných úkolů, jako byla rekonstrukce depozitářů, opravy budov, které byly v havarijním stavu, i instalaci zastaralých expozic. K myšlence zřídit expozici věnovanou horolezectví se proto muzejníci vrátili až před pěti lety. Na několika pořádaných výstavách jsme si ověřili, že horolezectví je téma, které veřejnost zajímá, a proto jsme začali intenzivně pracovat na přípravných pracích. Našli jsme prostor, zpracovali ideový záměr, kolegové historici Alžběta Kulíšková a David Marek zpracovali libreto a scénář expozice. Následně jsme zadali zpracování studie a projektové dokumentace. Tak, jak to v turnovském muzeu bývá, měli jsme štěstí na výběr projektantů – projektu

se ujal ateliér Hipposdesign a jeho architekti Ondřej Tobola a Radim Babák ve spolupráci s architektem Zdeňkem Slámou a firmou Profes projekt Turnov, zastoupenou Petrem Chvalem. Zpracování netradičně pojaté polygonální struktury expozice do stávajících prostor galerie muzea nebyl úkol snadný. Poprat se se zadáním, že součástí expozice musí zůstat olejomalba *Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou*, vyrovnat se se stavebním stavem budovy, která byla postavena v akci Z a bez jakékoli dokumentace, i se skutečností, že muzeum nechce v průběhu stavebních prací přerušit provoz a vůbec s celou řadou dalších požadavků, které jsme v průběhu řešení projektu měli, určitě nebylo snadné. V prosinci roku 2015 jsme pro realizaci projektu našli partnera na německé straně – město Band Schandau a do realizace vstoupil Liberecký kraj, od kterého jsme měli od počátku velkou podporu – nejen morální, ale i finanční. Ve spolupráci s Libereckým krajem byla zpracována a 1. února 2016 podána žádost do programu přeshraniční spolupráce Česko – Sasko Cíl3. 13. září 2016 byl projekt schválen a doporučen k financování a práce na realizaci se mohly rozběhnout. V lednu byla Libereckým krajem vybrána pro realizaci stavební části firma Termil z Jablonce nad Nisou, která v květnu po podpisu smlouvy zahájila práce spojené s demolicí objektů. Položením základního kamene byly zahájeny práce na základech nového objektu. První etapa stavby bude dokončena v listopadu tohoto roku, celý objekt včetně interiéru expozice do května roku 2019. Slavnostní otevření nové expozice, která svou obsahovou náplní i netradičním architektonickým řešením bude určitě výjimečná nejen v Libereckém kraji, ale v celé České republice, proběhne v létě 2019.

Vladimíra Jakouběová

BOZKOVSKÉ JESKYNĚ SLAVÍ 70 LET

Jediné zpřístupněné jeskyně v severních Čechách, dolomitové jeskyně v Bozkově u Semil, oslavují. Všechno začalo roku 1947 v lůmku Na vápenici u Bozkova nedaleko Semil. Po jednom odstřelu se objevila krasová dutina, která nedala spát několika místním občanům. Začali zde kopat s představou, že objeví větší jeskyni. Zásluha patří Josefu Kurfiřtovi a jeho přátelům, kterým se v roce 1957 skutečně podařilo proniknout do podzemí s krápníkovou výzdobou. O svém objevu informovali pražské odborníky. Průzkumem se od podzimu 1958 začali zabývat členové Krasové sekce Společnosti Národního muzea, pod vedením Františka Skřivánka. Ivan Turnovec se mohl jako žák geologické průmyslovky na průzkumu podílet. Byla sestavena geologická mapa a provedla se i geofyzikální měření, na jejichž základě byla vtipována dvě nadějná místa, kde se začalo kopat. Na sklonku roku 1957 tak bylo objeveno největší podzemní jezero v Čechách – Jezerní dóm, během ledna a února 1958 se podařilo z druhého vytyčeného bodu proniknout do Blátivé chodby. O tři roky později už bylo jasné, že jeskyně jsou dostatečně atraktivní pro zpřístupnění. Jejich poloha mezi Českým rájem a Krkonošemi dávala naději na slušnou a trvalou návštěvnost. Proto byly připraveny plány, které se staly podkladem pro zpřístupnění veřejnosti, k němuž došlo až v létě roku

1969. Prvním ředitelem se stal Josef Řehák, který se postaral o potřebnou dostavbu povrchového areálu a zahájil průzkumné práce na dalších krasových lokalitách, dokonce i v zahraničí, např. v Rumunsku. Má zásluhu na zavedení řádného provozu zpřístupněných jeskyní i o jejich nezbytnou ochranu. Od roku 1990 jsou Bozkovské jeskyně zařazeny do jednotné celostátní organizace ochrany přírody, mají svou vlastní správu a jsou pro veřejnost, jako jediné v republice, otevřeny celoročně.

Speleologie je krásná věda, která spojuje badatelské nadšení se sportovními výkony, velkou důřinu s dobrodružstvím poznání. Je jedním z mála oborů, v němž na vědeckých objevech pracují stejně úspěšně vynikající vědci z odborných ústavů, profesionální speleologičtí průzkumníci i dobrovolní jeskyňáři, dělníci a studenti. Všichni táhnou za jeden provaz, jeden bez druhého jen těžko dosáhne úspěchu. A zvláště tam dole, kde příroda nesmlouvá, vznikají vedle vědeckých objevů i ty nejkrásnější lidské vztahy.

K výročí sedmdesáti let od objevení jeskyní proběhne v pátek 20. října od 17 hodin v Kamenářském domě přednáška pod vedením RNDr. Ivana Turnovce a dalších pamětníků, kteří rádi na tuto významnou událost zavzpomínají. Budeme se na vás těšit.

Ivan Turnovec a Jan Bubal

ODKUD K NÁM JEZDÍ NÁVŠTĚVNÍCI?

Velice zajímavě vypadá procentuální skladba našich návštěvníků. Nejvíce jich jezdí z Libereckého kraje (30 %), ze Středních Čech (20 %) anebo z Prahy, Hradeckého a Jihomoravského kraje (po 12 %). Pokud se zahraničních hostů týká, jednoznačně vítězí Němci a Holanďané (30 a 30 %), s desetiprocentním podílem pak jezdí turisté z Ruska, Polska a Rakouska.

Adam Jíra

Aleš Bartoš
tel. 603 315 295
www.abzlatnictvi.cz
zakázková výroba šperků
Muzeum Českého ráje Turnov

ROZHOVOR S... JIŘÍM SAJBTEM

Jirka Sajt je jeden z našich služebně nejmladších kolegů, ale příznivci muzea se s ním mohou setkávat již dlouho. Nejprve s námi spolupracoval externě na několika projektech a výzkumech, už jako student se objevoval na přednáškách, výstavách i odborných konferencích. Vlastně nikoho nepřekvapilo, když u nás začal opravdu pracovat. Doplnuje náš historický tým o další, dosud nepokrytou středověkou nearcheologickou složku. Doplnuje nás ale i jinými způsoby, jako vynikající kuchař, specialista na tradiční českou kuchyni, občas seze všechny na společný oběd. Což rozhodně není na škodu!

Tentokrát začnu úplně jinak – gratulaci ke sňatku. V době vydání čtvrtletníku budeš čerstvě ženatý muž. Všichni Ti gratulujeme a přejeme hodně štěstí.

Óóó, děkuji. Ano, je tomu skutečně tak. Už budu v chomoutu.

A teď už k muzeu – tak jako všech ostatních, zeptám se i Tebe, kdy a jak ses do muzea dostal?

V polovině listopadu to budou tři roky. Nastoupil jsem krátce po magisterských státnicích na Historickém ústavu FF Univerzity Hradec Králové v rámci programu úřadu práce na podporu čerstvých absolventů, aby získali praxi. Nicméně několik lidí z muzea jsem poznal už o několik let dříve. Zejména přes Pekařovu společnost Českého ráje.

Tvoje práce v muzeu je proměnlivá a každý rok Tě přivede k jinému úkolu. Jak Tě tato pestrost baví?

To je pravda. A ty změny nejsou jen v úkolech jako takových, což mi přijde celkem běžné, ale přímo i v pracovním zařazení.

Nejprve jsem byl v historickém oddělení a nyní v etnografickém. Kolega Miroslav Cogan si proto ze mě občas dělá legraci, že budu za chvíli umět úplně všechno, což je samozřejmě nesmysl, ale je pravdou, že jsem si tu „čuchl“ už ke spoustě oborů. Jinak pestrost v práci mě baví. Pochopitelně občas se člověk potřebuje věnovat jedné činnosti a soustředit se pouze na ni, ale na druhou stranu pracovní stereotyp je ubíjející. Rozdílné práce mě aspoň nutí rozšiřovat a prohlubovat znalosti. Anebo oprášit si už zapomenuté, které jsem dosud nepotřeboval (kromě zkoušky ve škole) a třeba si i myslím, že už nikdy potřebovat nebudu.

Oborem Tvého srdce je ale středověk, máš na něj vůbec čas?

Ale ano, čas si na to najdu. Pokud nechci zahodit celé roky práce a studia, tak mi ani nic jiného nezbývá. Kromě svých „soukromých“ výzkumných a publikačních činností, jichž je tedy v poslední době skutečně pozhnaně (hodně mě např. zaměstnává účast na monografiích jednotlivých obcí v regionu), se ke středověku často dostávám i v rámci jednotlivých muzejních projektů, ke kterým se pak snažím dělat i nějaké přednášky pro veřejnost, kde též tématu spočívá právě ve středověku. Letos to byly např. ovce, které se letos staly celoročním tématem našeho muzea. Kromě toho občas spolupracuji s našimi archeology, když ve svých výzkumech narazí na středověkou tematiku, popř. historické militarie

či numizmatický materiál.

Zájem o středověk se mi přelévá i do soukromého života. To se projevuje zejména plánováním směrů a cílů výletů, což moji blízcí (zatím) ochotně tolerují a za to jim patří velký dík. Touha po tom, abych měl něco hmatatelného, co odkazuje na středověk, mě také před léty přivedla ke koupi repliky meče z 12. století, který občas prověřím s kamarády, nebo s (budoucí) manželkou, která rovněž vlastní repliku meče.

Kterou středověkou památku v našem regionu sis nejvíce oblíbil?

Tak to je zapeklité. Určitě mám srdeční vztah k Hrubému Rohozci, kde jsem osm sezón prováděl. Rozhodně impozantní jsou pro mě Michalovice a teď nemyslím jen hrad, ale i románskogotický kostel sv. Michala, který stojí na vedlejším ostrohu a byl součástí původního sídla raně středověkého typu (dvorce). Jeho patrocinium patrně dalo název celé aglomeraci. Ale mám rád i další památky a asi nedokážu říct, kterou nejvíc. Spíš bych řekl, že mám rád celý středověký prostor, jehož byly součástí a který se snažím vytáhnout zpod nánosů pozdějších dob a porozumět mu.

Tvoje původní profese je ale úplně jiná a pro nás ostatní z toho plynou občasně výhody v podobě obědů, které nám uvaříš. Vysvětlí nám, jak ses dostal od kuchařství k historii?

Spíš bych to nazval původní vzdělání, protože jako profesi jsem va-

ření nikdy nedělal. Po absolvování učiliště jsem nastoupil na ekonomickou nástavbu a profesionální kuchyni už nenavštívil. Ale když si vzpomenu na své dětství, tak mi to tak zvláštní nepřijde. Od malička jsem měl rád historii a zároveň mě lákalo vaření. Pomáhal jsem s různými jednoduchými úkoly babičce a přibližně kolem deseti let jsem začal s vlastními kulinářskými pokusy. Asi i proto, že jsem byl vždycky mlsný. A protože absolvování historického oboru na vysoké škole se mi ve čtrnácti letech, kdy se podávají přihlášky na střední školy, jevílo jako věc nesmírně obtížná a na hony vzdálená, zvolil jsem jednodušší variantu – kuchaře. Až později se ukázalo, že tato „jednodušší varianta“ byla vlastně složitější a zdlouhavější. Ale to mi nevadí. Jsem rád, že jsem si mohl náš vzdělávací systém projít celý. Navíc to vaření se hodí pořád.

Jak by podle Tebe mělo vypadat muzeum za deset let?

Abych pravdu řekl, nejsem příznivcem dlouhodobých prognóz. Většinou se nevyplní. Pojmu to tedy spíš jako přání. Rád bych, aby nejenom za deset let, ale pořád, bylo muzeum místem, kde se bude lidem v něm dobře pracovat a kam se návštěvníci budou rádi vracet pro zajímavosti a poučení. Jsme muzeem ve velice zajímavé oblasti a s lidmi, kteří jsou skutečnými odborníky ve svém oboru. Byla by škoda toho nevyužít.

Díky za rozhovor!

Alžběta Kulišková

DRINGS

poradenství * software * hardware

Výpočetní technika – kousek od muzea!

- Počítače, příslušenství, digi-fotoaparáty, audiotechnika to vše můžete zakoupit ve Skálově ulici 6 otevřeno ve všední dny 13.30 – 17.30 hodin
- Objednávat můžete i v pohodlí domova nebo kanceláře využijte e-shop na stránkách www.drings.cz!

BARVY
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

Studentská 1727, Turnov • tel./fax: 481 321 180, 602 364 436
www.baryturnov.cz • email: info@baryturnov.cz

ZE SBÍREK MUZEA – VZORNÍKY VÝŠIVEK

Do sbírek muzea se v minulém roce dostalo pět šanonů, které, kromě shodného vročení 1930–1932, spojoval zajímavý nadpis *Městský ústav pro vzdělávání učitelek domácích nauk v Mladé Bolesla-*

vané šanonny obsahují téměř kompletní soubory široké palety ukázek vyšívání, paličkování, háčkování, pletení, ozdobného šití a mnohých dalších technik spojených s domácí výrobou a prací s textilem.

vi. Muzeu je darovala paní Věra Franců, učitelka ze Základní školy v Žižkově ulici, která vyučuje, kromě češtiny a dějepisu, i pracovní výchovu a domácí nauky. Zmiňo-

Podle úhledně nadepsaných desek patřil celý tento soubor, ke kterému náleží ještě čtyři sešity s přesnými nákresy různého šití a vyšívání, paní Heleně Laurinové,

kteřá tento ústav ve výše zmíněných letech vystudovala a následně domácí nauky vyučovala. Tento příspěvek do sbírek je pro muzeum o to cennější, že obsahuje kromě obecně užívaných typů výšivek i krajové. Z těch nám jsou nejcen-

nější dvě ukázky prolamovaného a uzličkového vyšívání, které jsou označeny jako „mladoboleslavské“. Ukazují nám tedy vzory typické pro mladoboleslavský a patrně i (středopojizerský region, jehož součástí je i Turnovsko. Jiří Sajbt

STALO SE PŘED STO LETY V TURNOVĚ A OKOLÍ

Zima na krku a naše školy neměly prakticky žádné zásoby uhlí, dovídáme se z dokumentů starých právě sto let. Uhelná komise v tom velký problém neviděla – nebude uhlí, školy se zavřou a učit se nebude. Poučená veřejnost se takové přímočarosti ovšem bránila s připomínkou toho, že už tak byla školní mládež ve válečných letech ve výuce dost krácena: školy byly nejprve zabrány vojskem a potom pro potřeby nemocnice. V důsledku toho se děti tísnily ve zdejší realce, kde bylo během válečných let pro každou turnovskou třídu vymezeno pouze devět hodin týdně. Během zimy 1916/17 měly děti z nouze dvouměsíční zimní prázdniny. „Ztráty na vyučování bylo již dost. Všeobecně naříká se na zpuštění mládeže“ stěžovala si redakce zdejších novin. * Okresní zastupitelstvo, které se sešlo 19. října v Turnově, projednávalo dokončení výstavby nouzové silnice z Vesce do Prackova. Silnice z Rohlin do Kokočí se právě stavěla (scházely pracovní síly i stavební materiál). *29. listopadu 1917 ze-

mřela v Křešicích u Jičína paní Františka Helikarová, hostinská na hradě Valdštejně. Velkou oblibu si prý získala její výborná káva a každý vzpomínal na skvělou obsluhu, nevšední ochotu a vzornou čistotu jejího hostince. *Pro válečnou kuchyni v Doubravici pod Hrubou Skálou dával J. E. z Aehrenthalu tři metry palivového dříví a 150 porcí polévek měsíčně pro práce neschopné příslušníky obce Hrubé Skály. * Na podzim roku 1917 byl při rekvírování na Turnovsku dodatečně sňat zvon z malé věže kostela v Přepěřích. Po jeho se-

jmutí bylo shledáno, že zvon má poměrně archaický a špatně čitelný nápis. Nikdo ze současníků netušil, že malá věž kostela skrývá takovou starožitnost. Dr. J. V. Šimák odhadoval stáří zvonu na 1. polovinu 15. století. Přepěřský zvon nakonec pro svou historickou hodnotu rekvírován nebyl, ale v sobotu 20. října byl vojenskými zřízenci zavěšen zpět do malé věže kostela. Opačný osud však měl při rekvizici zabavený 200 let starý zvon „sv. Jan Nepomucký“, který se nacházel u věžních hodin na radnici. Za zvon obec obdržela náhradu 662 K. * Před sto lety se slečna M. Žáková zapsala jako učeň u pana Josefa Žáka, cukráře v Turnově. Byla to první dívka v našem Pojizeří, která se této živnosti měla učít.

Listopadové vydání Pojizerských listů z roku 1917 nám představuje podobu pravého turistu. „Turista pohlaví mužského vypadá asi takto: Jest oblečen do světlezeleného lodenového šatu, dolní končetiny vsunuty má do těžkých, hřebíky kovaných botek šněrovacích, nad

nimiž až po kolena objímá nohu tmavě pruhovaná punčocha. Kolenobývá obyčejně volno. Na zádech má upevněn objemný tlumok s rozmanitými prostředky cestovními. Na hlavě nosí obyčejně čepici nebo lodenový klobouk s turistickým odznakem, bílou protěží. V rukou třímá dlouhou hůl s ostrým tesákem. Tvář jeho je osmahlá, zrak pevný a vůbec celý výraz svědčí o neoblomné odvaze zápasiti třeba s hromy blesky.

Turista ženského pohlaví liší se ovšem co do šatu nezbytně od turistu mužského pohlaví, ale přece si s ním nezadá. Šat mívá lehčí než muž, sukýňky má poněkud zvláštními sponkami nadzvednuté, místo tlumoku má na ramenu havelok s kapucí, na hlavě nosí buďto lodenový, nebo jednoduchý slaměný klobouk se stříškou dolů. V levé ruce drží kytičku zvadlých květín s větvičkou jedlovou, v pravé ruce hůl nebo čagan. Turistky bývají obyčejně věku dospělejšího, zralejšího rozumu a vzezření méně úhledného.“

David Marek

VÝSTAVY A AKCE V ŘÍJNU, LISTOPADU A PROSINCI

GALERIE

Galerie byla uzavřena, během dvou let bude přestavována na expozici horolezectví.

KLENOTNICE

24. 10. – 3. 12. Největší české drahokamy: akvizice století

VÝSTAVNÍ SÁL

21. 9. – 19. 11. Makarská57

výstava významné výtvarné skupiny našeho regionu

23. 11. – 14. 1. 2018 ReGenerace 3

Výstava šperkařů našeho regionu a jejich přátel

KAMENÁŘSKÝ DŮM

9. 11. – 21. 1. V království loutek

výstava historických loutek ze sbírky Marie a Pavla Jiráskových

DLASKŮV STATEK

2.–30. 12. Vánoční výstava na Dlaskově statku

AKCE A PŘEDNÁŠKY

8. – 9. 12. Turnovské vánoční trhy + program a dílny v muzeu

19. 10. Unikátní nález gotického kostela sv. Alžběty v Jilemnici

20. 10. Bozkovské jeskyně

1. 11. Pohřební obřady

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA MINULÝM ČTVRTLETÍM

Ačkoliv bylo léto plné akcí, nějak jsme zapomněli fotit. Tentokrát tedy, snad poprvé, nebudeme žehrat na málo místa v této rubrice, jako spíš na naše vlastní opomenutí. Nicméně náš muzejní fotoarchiv je bohatý, a proto si můžeme vypomoct starší minulostí. Pravidelné loutkářské soboty na Dlaskově statku připomeneme fotografií z roku 2006, tedy z doby, kdy se ještě nejednalo o pravidelnou akci. Fotografie ale dokazuje, že naše spolupráce s loutkáři je dlouhodobá. Z archivu roku 2005 jsme vytáhli fotografii z Posvěcení na Dlaskově statku – to letošní totiž proběhlo až 28. září, kdy už musel být časopis v tiskárně.

Hlavní událostí pozdního léta bylo jistě položení základního kamene nové horolezecké expozice. Na slávu, která probíhala v bezprostřední blízkosti staveniště, dorazilo mnoho čestných hostů, kteří stavbě popřáli štěstí.

Další fotografie už byly pořízeny letos, ta vlevo dole připomíná Ovíč stezku vedle Kamenářského domu a ta vpravo pak o kousek dál umístěné archeologické pracoviště v ámci Dnů s mineralogem. Vpravo připomínáme snímkem Standy Mítáče výstavu Horolezecká fotografie 2.

Představujeme i naše partnery z Bad Schandau. Gundula Strohbach (hovoří s Jiřím Čihulkou) a Hanka Owsian mají největší podíl na tom, že máme na přeshraničním projektu s kým pracovat, a že vůbec můžeme stavět. V Bad Schandau také vzniká muzeum horolezectví.

Poslední fotografie připomínají Horolezecký festival Mj. na něm vystoupil Šoumen s kapelou a děti se mohly vyřádit na lezecké stěně.

NAVŠTIVTE V MUZEU, CO SE DÁ

MUZEJNÍ PRODEJNA

šperky,
drahé kameny, sklo,
bižuterie, regionální
speciality, sladkosti,
knihy, mapy

ZLATNÍCI V KAMENÁŘI

autorské šperky
zakázková výroba
snubní prsteny
drahokamy
ukázky řemesla

DLASKŮV STATEK

národní kulturní
památková
vesnická domácnost
v době písmáka
Josefa Dlaska

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054. Odpovědná redaktorka: Mgr. Alžběta Kulíšková. Grafická úprava, sazba: AK. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411. Uzávěrka tohoto čísla byla 15. září 2017. Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea a v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova. Emailem zasláným na adresu kuliskova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání Čtvrtletníku emailovou poštou. Na vydání časopisu přispívá město Turnov. Děkujeme.

OTEVÍRACÍ DOBA: MUZEUM a KAMENÁŘSKÝ DŮM: Úterý až neděle: 9.00–16.00. **DLASKŮV STATEK:** V listopadu zavřeno.

V říjnu a prosinci otevřeno od úterý do neděle: 9.00–16.00. Od ledna do konce března zavřeno. Statek se otevře v únoru na oslavu Masopustu.

Vánoční otevírací doba v muzeu, v Kamenářském domě a na Dlaskově statku: Zavřeno: 24., 25., 31. 12. 2017 a 1. 1. 2018. V ostatní dny otevřeno od 9.00 do 16.00 hodin. Aktuální informace získáte na webových stránkách muzea! Těšíme se na Vaši návštěvu!